

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THỊ THÚY LIỄU

**PHÁP LUẬT VỀ TÊN THƯƠNG MẠI
CỦA DOANH NGHIỆP Ở VIỆT NAM HIỆN NAY**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2016

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

PHẠM THỊ THÚY LIỄU

**PHÁP LUẬT VỀ TÊN THƯƠNG MẠI
CỦA DOANH NGHIỆP Ở VIỆT NAM HIỆN NAY**

Chuyên ngành: Luật Kinh tế

Mã số : 62 38 01 07

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: PGS.TS Hoàng Thế Liên

HÀ NỘI - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi là Phạm Thị Thúy Liễu, nghiên cứu sinh khóa (2013 -2016) tại Học viện Khoa học xã hội, xin cam đoan luận án "*Pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam hiện nay*" là công trình nghiên cứu khoa học độc lập của cá nhân tôi. Kết quả nghiên cứu trong luận án là do tác giả thực hiện. Các tài liệu, số liệu, kết quả nghiên cứu của các tổ chức, cá nhân khác được tham khảo, sử dụng, trích dẫn trong luận án đều đã được ghi rõ nguồn gốc một cách trung thực.

Tôi xin chịu trách nhiệm về những nội dung đã cam đoan ở trên.

Tác giả luận án

Phạm Thị Thúy Liễu

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

BLDS	: Bộ Luật Dân sự
CP	: Cổ phần
DN	: Doanh nghiệp
GCNNHHH	: Giấy chứng nhận nhãn hiệu hàng hóa
SHTT	: Sở hữu trí tuệ
TNHH	: Trách nhiệm hữu hạn
TRIPS	: Hiệp định về các khía cạnh liên quan đến thương mại của quyền sở hữu trí tuệ
TPP	: Hiệp định đối tác kinh tế xuyên Thái Bình Dương
WIPO	: Tổ chức sở hữu trí tuệ thế giới
WTO	: Tổ chức thương mại thế giới

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ THUYẾT	8
1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu	8
1.2. Cơ sở lý thuyết nghiên cứu	20
CHƯƠNG 2. NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ TÊN THƯƠNG MẠI CỦA DOANH NGHIỆP VÀ PHÁP LUẬT VỀ TÊN THƯƠNG MẠI CỦA DOANH NGHIỆP	25
2.1. Những vấn đề lý luận về tên thương mại của doanh nghiệp.....	25
2.2. Khái niệm, đặc điểm và nội dung pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp	40
2.3. Tìm hiểu kinh nghiệm pháp luật về tên thương mại ở các nước trên thế giới và bài học cho Việt Nam.....	57
CHƯƠNG 3. THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VÀ THỰC TIỄN THỰC HIỆN PHÁP LUẬT VỀ TÊN THƯƠNG MẠI CỦA DOANH NGHIỆP Ở VIỆT NAM.....	66
3.1. Thực trạng pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp.....	66
3.2. Thực tiễn thực hiện pháp luật về bảo hộ tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam.....	91
3.3. Đánh giá chung về thực trạng pháp luật và thực tiễn thực hiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam	117
CHƯƠNG 4. ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ TÊN THƯƠNG MẠI CỦA DOANH NGHIỆP.....	125
4.1. Yêu cầu và định hướng hoàn thiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp.....	125
4.2. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp.....	136
KẾT LUẬN	149
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	152

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Tên thương mại của doanh nghiệp là một trong những yếu tố đầu tiên tạo nên sự thành công của doanh nghiệp trong quá trình hoạt động sản xuất, kinh doanh. Trước đây, trong nền kinh tế kế hoạch hóa tập trung, tên thương mại ít được quan tâm không được xem là tài sản quan trọng của doanh nghiệp. Ngày nay, trong nền kinh tế thị trường, tên thương mại đã thực sự trở thành một tài sản quan trọng của doanh nghiệp. Sự thành đạt của mỗi doanh nghiệp thường gắn liền với giá trị tên thương mại mà doanh nghiệp đó đã tạo ra. Để có được một tên thương mại có tên tuổi, doanh nghiệp phải đầu tư rất nhiều nguồn lực tài chính, thời gian để tạo dựng bởi lẽ không doanh nghiệp nào có tên thương mại có giá trị ngay từ khi khởi nghiệp mà nó đòi hỏi một quá trình lâu dài thông qua việc cung cấp ra thị trường những sản phẩm ngày càng tốt hơn, giá cả hợp lý, thể hiện rõ tính văn minh thương mại, sự chăm sóc khách hàng... Nhận thức rõ vấn đề đó, hầu hết doanh nghiệp Việt Nam, nhất là các doanh nghiệp có chiến lược kinh doanh tốt rất quan tâm đến việc bảo hộ tên thương mại của doanh nghiệp mình.

Có thể nói, các quy định của pháp luật liên quan đến tên thương mại của doanh nghiệp đã được xây dựng và đang từng bước được hoàn thiện, các hoạt động bảo vệ quyền đối với tên thương cũng nỗ lực triển khai trên diện rộng. Không phải là hàng hoá nhưng tên thương mại lại có ý nghĩa rất lớn trong hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp, nó là một trong những đối tượng cơ bản của quyền Sở hữu trí tuệ (SHTT), vì vậy, pháp luật của nhiều quốc gia trên thế giới và pháp luật Việt Nam hiện nay rất coi trọng việc bảo hộ tên thương mại.

Tên thương mại đã được nhắc đến, được quy định trong các văn bản pháp luật như: Bộ luật Dân sự năm 1995 và 2005; Luật Doanh nghiệp năm 2005 và 2014, Luật Thương mại năm 1997 và 2005; Luật Sở hữu trí tuệ năm 2005 sửa đổi, bổ sung năm 2009 và các văn bản hướng dẫn thi hành. Theo đó, hệ thống pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp được xây dựng tương đối hoàn chỉnh, đáp ứng chuẩn mực quốc tế như: Các cam kết tham gia Tổ chức thương

mại thế giới (WTO); Hiệp định đối tác kinh tế xuyên Thái Bình Dương (TPP) của Việt Nam, các điều ước quốc tế đang có hiệu lực tại Việt Nam. Các thành tựu đạt được là đáng trân trọng, nó là kết quả của hoạt động lập pháp, thực thi pháp luật và chính sách hội nhập quốc tế của Đảng và Nhà nước.

Tuy nhiên, xét về tính hiệu quả, hệ thống pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam đang đứng trước những thách thức và đòi hỏi lớn, cần được tiếp tục hoàn thiện. Việc đổi mới tổ chức, cơ chế và phương thức bảo hộ đối với những tài sản vô hình của doanh nghiệp như tên thương mại, nhãn hiệu... cần được giải quyết trên cơ sở phân tích một cách khách quan thực trạng pháp luật hiện có, đánh giá các ưu điểm, nhược điểm và chỉ ra những nguyên nhân tồn tại cần khắc phục, đồng thời kết hợp với học tập kinh nghiệm quốc tế để từ đó đề xuất các giải pháp nâng cao và hoàn thiện pháp luật về tên thương mại nói riêng và hệ thống pháp luật liên quan nói chung.

Chính vì những lý do trên, nghiên cứu sinh đã lựa chọn vấn đề ***“Pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam hiện nay”*** làm đề tài luận án. Đề tài tập trung nghiên cứu, làm sáng tỏ những vấn đề lý luận đặt ra và phân tích quy định pháp luật Việt Nam về tên thương mại của doanh nghiệp, trong đó có sự so sánh với các quy định pháp luật của các nước và các công ước quốc tế. Phân tích pháp luật về tên thương mại, thực trạng thực hiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp hiện nay, từ đó đưa ra các giải pháp để hoàn thiện các quy định của pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu của luận án

2.1. Mục đích nghiên cứu

Mục đích nghiên cứu của luận án là: nhận diện đầy đủ bản chất của pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp, đưa ra được khái niệm về tên thương mại của doanh nghiệp và pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp; đánh giá khách quan thực trạng quy định của pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp; tiến tới hạn chế và chấm dứt hành vi xâm phạm đối với tên thương mại

và nâng cao hiệu quả bảo vệ đối với tên thương mại của doanh nghiệp để bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của doanh nghiệp, của nhà nước và người tiêu dùng.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Thứ nhất, để làm rõ cơ sở lý luận pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp, luận án cần tập trung thực hiện các nhiệm vụ sau:

- Nghiên cứu cơ sở lý luận về tên thương mại của doanh nghiệp nhằm làm rõ sự phát triển có kế thừa của khoa học pháp lý.
- Phân biệt tên thương mại của doanh nghiệp với một số đối tượng tương tự với tên thương mại, từ đó chỉ ra sự khác biệt cơ bản và tầm quan trọng của tên thương mại.
- Nghiên cứu nội dung pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp, các điều kiện xác lập, bảo hộ tên thương mại của doanh nghiệp.

Thứ hai, để đánh giá đúng thực trạng pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam hiện nay và thực tiễn áp dụng cần tập trung vào những nhiệm vụ chủ yếu sau:

- Nghiên cứu đánh giá đúng thực trạng pháp luật thông qua việc phân tích các quy định của pháp luật hiện hành về tên thương mại của doanh nghiệp.
- Đánh giá thực trạng thực hiện pháp luật thông qua việc phân tích thực tiễn xác lập, bảo vệ, thực thi quyền SHTT đối với tên thương mại của doanh nghiệp.

Thứ ba, từ thực trạng pháp luật và thực tiễn thực hiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp, luận án đưa ra những đề xuất phương hướng, giải pháp hoàn thiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam.

- Chỉ ra những yêu cầu, định hướng quan trọng để hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực thi phù hợp với tình hình trong nước và thế giới.
- Đề xuất một số giải pháp phù hợp để hoàn thiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp hiện nay.

3. Phạm vi và đối tượng nghiên cứu của luận án

3.1. Phạm vi nghiên cứu

Luận án tập trung nghiên cứu các vấn đề lý luận cũng như thực tiễn của pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam hiện nay.

Tên thương mại được nghiên cứu trong luận án là vấn đề thuộc phạm trù của sở hữu trí tuệ đã được công ước quốc tế cũng như pháp luật Việt Nam quy định. Vì vậy, luận án nghiên cứu các quy định của điều ước quốc tế cũng như của pháp luật về bảo hộ tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam.

3.2. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu chính của luận án là việc bảo hộ tên thương mại của doanh nghiệp bằng pháp luật. Do đó:

Về mặt lý luận, luận án không những sẽ làm rõ, làm phong phú, sâu sắc hơn khái niệm tên thương mại với những đặc điểm riêng có, so sánh khái niệm tên thương mại với các khái niệm có mối quan hệ khăng khít với tên thương mại mà còn phân tích nhằm góp phần xác định rõ những nội dung của pháp luật về bảo hộ tên thương mại của doanh nghiệp.

Về mặt thực tiễn, luận án tập trung phân tích, đánh giá pháp luật của Việt Nam về tên thương mại của doanh nghiệp, trong đó bao gồm cả việc đánh giá thực trạng pháp luật và thực trạng thực thi pháp luật nhằm góp phần làm rõ những thành tựu, những hạn chế của pháp luật trong quy định cũng như trong thực tiễn thi hành để từ đó đề xuất những giải pháp phù hợp.

4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu của luận án

Từ mục tiêu, nhiệm vụ nghiên cứu, tác giả tiếp cận đối tượng nghiên cứu bằng những phương pháp nghiên cứu cụ thể như sau:

4.1. Phương pháp luận

Trên cơ sở vận dụng phép duy vật biện chứng và duy vật lịch sử của chủ nghĩa Mác - Lê nin, luận án sử dụng các phương pháp phân tích, tổng hợp, so sánh, các quan điểm của Đảng về phát triển kinh tế thị trường trong thời kì này để nghiên cứu.

Việc phân tích các khía cạnh pháp lý liên quan đến tên thương mại của doanh nghiệp là một nghiên cứu mới, khá phức tạp, vừa mang tính pháp lý, vừa mang tính kinh tế, hơn nữa, việc thu thập thông tin gặp nhiều khó khăn, do vậy việc phân tích số liệu thực tế chủ yếu dựa trên các tài liệu cụ thể được thu thập ở trong và ngoài nước về lĩnh vực này. Chính vì vậy luận án sử dụng phương pháp tiếp cận hệ thống, đa ngành và liên ngành khoa học xã hội nhân văn như lịch sử, kinh tế, luật học nhằm làm rõ bản chất kinh tế, xã hội và pháp lý về pháp luật của tên thương mại của doanh nghiệp, đánh giá mức độ phù hợp, nhất là tính khả thi của các quy định này.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp nghiên cứu tổng hợp, hệ thống hóa, phân tích nhằm làm rõ cơ sở lý luận cũng như cơ sở thực tiễn của pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp ở Việt Nam, đánh giá các công trình nghiên cứu khoa học trong và ngoài nước về những vấn đề liên quan đến luận án, các số liệu tổng hợp và sự kiện thực tế, phương pháp này được sử dụng trong luận án nhưng trọng tâm là chương 1, chương 2, chương 3.

- Phương pháp so sánh luật học: được sử dụng xuyên suốt luận án nhằm đối chiếu quy định pháp luật qua các thời kỳ, với pháp luật các quốc gia để tìm ra những điểm hợp lý trong các quy định pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp, học hỏi kinh nghiệm xây dựng pháp luật để hoàn thiện pháp luật về tên thương mại.

- Phương pháp phân tích – dự báo, phương pháp phân tích, tổng hợp, thống kê... được sử dụng trong chương 4 để dự báo xu hướng phát triển của kinh tế xã hội, từ đó đưa ra các giải pháp hoàn thiện pháp luật về tên thương mại của doanh nghiệp.

5. Đóng góp mới về khoa học của luận án

Là công trình nghiên cứu công phu, nghiêm túc của nghiên cứu sinh, luận án có những đóng góp mới, cụ thể như sau: